

Researcher: Social Science Studies

RSSS

ISSN:2148-2691

(2018) Cilt 6 / Sayı 3, s. 229-242

Postmodern Sanatın Kamusal Alanlara Yansıyan Kavramsal İzleri: Micheal Rakowitz

Medine YILDIRIM¹

Özet

Kültürlerin ve tarihi eserlerin yok oluşu, bir toplumun yok oluşunu da göstermektedir. Savaşlar, göçler ve kapitalizm gibi toplumsal erozyon olayları bu sürecin hızlanmasına ve asimile olan kültürlerin kendi benliklerini kaybetmesine neden olmaktadır. Bu durumu önlemenin birçok yolu olmasına rağmen, kişiler, çoğunlukla günlük yaşamda farkındalığı ve kamusal alanlardaki eşitsizliği gözardı etmektedirler. Bu çalışmada sanatçı Micheal Rakowitz'in "yok oluş"u insanlara usta bir yöntemle gösteriş biçimini ve "yok oluş"un meşrulaştırılan alanlardaki postmodern eleştirisini inceleyeceğiz. Micheal Rakowitz, her insanın kendinden bir parça bulabildiği evrensel bir dil olan sanatı en iyi kullanan sanatçılardan biridir. Kültürlerin yok olmaması için başlattığı projeleri kavramsal anlamlar taşımaktadır. Sanatçı, bunu izleyicinin düşünmesini sağlayarak ve izleyiciyi çalışmalarına dahil ederek başarmaktadır. Onun kamusal alanlarda ürettiği projeler sürdürülebilir ve kamu düzenlemesine bir baş kaldırı niteliğindedir. Sanatçının işlerinin sanat akımlarından beslenerek günümüz problemlerine değinme biçimini toplumsal sorunları vurgulayan anlatımlarında görürüz.

Anahtar kelimeler : Kamusal alan, Kültür, Sanat, İnsan.

Conceptual Signs of Postmodern Art Reflected in Public Spaces: Micheal Rakowitz

Abstract

The disappearance of cultures and historical monuments also shows the disappearance of a society. Social erosion events such as wars, migrations and capitalism cause this process to accelerate and the assimilated cultures lose their ego. Although there are many ways to prevent this situation, people often ignore awareness in daily life and inequality in public spaces. In this study we will examine how Michael Rakowitz shows the "extinction" in a masterful way and the postmodern critique of "extinction" in the areas of legitimacy. Michael Rakowitz is one of the best artists to use art, a universal language that every human can find a piece of himself. The projects that he initiated to prevent the destruction of cultures have conceptual meanings. The artist accomplishes this by enabling the viewer to think and incorporating the viewer in his work. His projects in public spaces are sustainable and an uprising against public regulation. We see the way in which the the artist's works feed by the movements of art and how he express the present-day problems in his expressions of the social problems.

Keywords: Public space, Culture, Art, Human.

1 Yüksek Lisans Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi , medineyildirim.graf@gmail.com

GİRİŞ

Michael Rakovitz Irak kökenli Amerikalı bir sanatçıdır. 1973 yılında doğan sanatçı, Yahudi bir ailenin çocuğudur. 1946'da Irak'tan ABD'ye sürgün edilen ilk ailelerden biri olduklarını fark eder. Eğitimini New York'ta grafik tasarım bölümüyle tamamlar; böylelikle sanat ile yorumlamaya ve farklı disiplinleri harmanlamaya başlamış olur. Grafik tasarımın yanı sıra heykel ve mimari ile de ilgilenir. Sanatçı, göçmenleri ve yok olmakta olan kültürlerin değerlerini yapıtlarında anlatmaktadır.. "Binaların, diğer ortamların mimarisi dahil mekanlara özgü entalasyonların inşasına da başlar. Rakovitz kültürle önem verdiği için değişik kültürleri izler hatta onlarla beraber vakit geçirir. Bedevi kabilelerinde bir dönem yaşar. Kabilelerin çadır ve konut yapılarını inceler."(Rakowitz) Çalışmalarında; yok olmaya mahkum edilmiş dinleri ve kültürleri kıyaslayıp onların nasıl yok olduklarını göstermektedir. Kavramsal bir sanatçıdır. Aslen Iraklı ve Amerikan vatandaşı olan Rakowitz, sürgüne mahkum edilmiş bir ailede büyüdüğü için düşkünlere, yoksullara, haksızlığa uğrayan toplumlara önem verir ve çalışmalarında bu temaları kullanır. Rakowitz çalışmalarına kamusal alanlardaki izleyicileri de dahil eder; bu yolla izleyicilerin o anı yaşamasını ve yardımlaşmasını sağlayarak onları düşünmeye teşvik eder. Eserlerinin bir çoğunda hazır nesnelere kullanmıştır.

Kamusal Alan ve Sanat

"Kamusal alan" kavramıyla; kendi içinde bir anlamda kamuoyuna benzer bir alanın oluşturabileceği, toplumsal yaşamımızın bir parçasını anlıyoruz. Resmi daireler, okullar, hastaneler, yollar, meydanlar, parklar gibi halkın ortak kullanımına açık her türlü kent mekânı kamusaldır. Kamusal alanın en önemli niteliği tüm vatandaşlara açık olmasıdır.

Kamusal alanlar hangi kültürden, dilden ve sosyo-ekonomik statüden olursa olsun, her bireye sunulmuş alanlardır. 1950-1960'lı yıllarda 'ortak' alanlar veya 'yurttaşlara' ait alanlar şeklinde ortaya çıkan nitelendirmeler, 1970'li yıllarda 'kamusal alan' kavramına dönüşmüştür (Gökgür, 2008).

Parklar; kentlinin çeşitli semtlerine ve çevresine yapılmış, sakinlerine aktif ve pasif eğlence ve dinlenme ortamı sağlayan, ölçülü, dengeli ve güzel kompozisyon oluşturmuş sosyal yeşil alanlardır (Tanrıverdi, 1987). Bu alanlar herkese açık ve herkesin söz sahibi olabileceği mekanlardır. Parkların görünmez kuralı, içindeki kişilerin, eşit haklara sahip olduğu bir dille anlaşması gerektiğidir. Bunun gibi kamusal alanlarda, sosyal ve fiziksel problemlerin yaşandığı durumlara ortak çözüm ve öneriler sunulması beklenir. Söz konusu problemleri çözenin en etkili yollarından biri de sanattır. Sanat; tüm kültürlerin, ırkların, toplumların ve insanların ortak dilidir. Kamusal sanat, izleyicileri birleştirmek isteyen, onların fikirlerini ifade etmelerine olanak sağlayan özgürlükçü bir çözüm yoludur.

Sanat, farklı yöntem ve pratiklerle belirli bir konu ve düşüncüyü aktarabilir. Bu aktarımlar, tepki çekmek, ilgi uyandırmak, bilgi vermek, yorumlamak ve düşündürmek gibi yollarla topluma çeşitli biçimlerde sunulur. Galeriler ve müzeler sanatın kontrol

edildiği alanlar olmasına rağmen yaşanan toplumsal olaylar sonucunda kamusal alanlara taşınmıştır. Halk, sanatı sokaklara, parklara ve kendi alanlarına taşımayı ihmal etmemiştir. Kültürleri tanımlayan nesnelere ve toplumsal figürleri kullanır.

Kamusal sanatın ilk adımları Dadaistlerin artistik ve politik amaçla Zürih'teki bir gece klübünde düzenlediği gösterileridir. Dada hareketi, sahte itibariliğe, çoktan içi boşalmış, ömrünü doldurmuş kanılara karşı, entelektüel bir isyan ve savaş idi. Ancak Dada akımı, bir kalite kavramından yoksun olduğundan, savaşın paradokslarını, blöfler ve esprilerle kuvvetlendirmek yoluyla görünür kılıyordu. Dada için sanat eseri, yücelik, ebedilik değeri değil; şüphe, protesto ve benliğin kurtuluşu idi (Turani, 2015, s. 602.).

Ahu Antmen'e (2014. s. 126) göre 20.yy.'ın en etkili akımlarından biri olan Dada, özellikle 1960'lardan sonra gelişen birçok kavramsal eğilimin öncülü olarak nitelendirilebilir. Yeni bir toplumsal yapı önermesi içeren, yaşam ile sanat arasındaki sınırları yok eden, disiplinler arası bir etkinlik olan ve sanatçı-izleyici etkileşimine dayanan Dada, günümüz sanatında gördüğümüz birçok yaklaşımı 20. yüzyılın başında deneyimlemiş bir akımdır.

Dada hareketi bir çok akıma ve sanatçıya öncülük etmesinin yanında sürdürülebilirlik kavramını da gün yüzüne çıkarır. Halk ile buluşan sanat ve sanatın yöntemleri ilgi uyandırarak sanatın sadece estetik yapısından kurtulmasına da olanak sağlar. Sanatın kavramsal yapısı yoluyla artık sokaklarda yeni bir dil oluşmuştur. Bunun en etkili örneklerinin bir kısmını Micheal Rakowitz'in çalışmalarında görebiliriz. Öyle ki, sanatçının disiplinler arası çalışmaları kamusal sanatın en iyi örneklerindedir.

Kavramsal Sanat: Micheal Rakowitz

Rakowitz eserlerini kavramsal anlatım biçimiyle oluşturmaktadır. Eserlerine farklı toplumlardan insanları, farklı malzemeleri, kültürleri simgeleyen objeleri, izleyicileri ve kullanıcıları da dahil etmektedir. Üretilen işlerin yalnızca sanatın kadrajında kalmaması için çabalar. Sanatın sınırlarını olabildiğince açıp, onun estetik kaygıların dışındaki işlevlerini göstererek bireylerin empati duygusunun ön planda olduğu çalışmalarını oluşturmaktadır. İzleyicilerin üzerinde bir iz, duygu bırakabilmek için uğraşır. Sanatçı, ölü deniz bölgesi yakınlarında kendi çadırını kurar ve burada kendi atölyesi açar. Atölyesi bir bedevi çadırıdır. Çadırın direkleri yelken biçiminde aerodinamik bir sisteme dayalıdır ve çadır çölün değişen rüzgar akımlarına karşı her gece farklı konumlarda bulunduğu dikkat edilerek yerleştirilmiştir. Sanatçı özellikle buna özel bir ilgi duyar. Bedevilerle yaşadığı bu deneyim Rokowitz'de ilham kaynağı olur. **Görsel 1.** Parazit.

Resim 1.Parazit.

Bedevisi çadırlarının parazit çalışmasının oluşumunda da büyük etkisi olur. Rokovitz bedevi çadırlarında gördüğü yapıyı uygulamalı olarak 1998’de parazitte uygular.

Boston’a döndüğünde, kurumsal binaların vantilatörlerinin yanında, sıcak kalabilmek için uyuyan insanları farkeder. Bu durum Rokovitz’e bedevi çadırlarını hatırlatır. Şişme sığınaklar oluşturmak için bu hava vantiratorlerini kullanır ve şehrin etrafında sık sık gördüğü evsizleri bu çalışmaya dahil etmeyi planlar. Belediyelerin barınma bürolarında ve kendi studiyosunda bu konuyla ilgili toplantılar düzenler, evsizlerin içinde yaşaması için pratik sığınaklar inşa etmeyle ilgili öneriler sunar. Sanatçının planı, tasarımındaki eksiklikler nedeniyle ilk başta ertelenir. Bu ertelenmenin nedeni; çadırlarda pencere olmadığından dolayı evsizlerin olası bir tehlikeye karşı güvenlik ihtiyaçlarının karşılanamamasından duyulan eksikliklerdir. Sanatçının gizlilik sağlamak için yapıda plastik torba kullanması iyi bir fikirdir. Fakat yapının pencerelerinin olmaması, onu izleyenlerde evsizlerin halk tarafından görülebilir olmak istedikleri düşüncesine yol açabilme ihtimali nedeniyle, yapıya yatma ve oturma hizasına göre pencereler eklenir.

“Lisans öğrencisi iken 1998 yılında, Boston sokaklarında bu çalışmayı başlatır. Şişme çift katlı plastik çadır saydam çöp torbaları ile soğuk hava koşullarına karşı üretilir. Bina dışındaki sıcak hava çıkışlarına bağlamak için tasarlanan, belirli bir bireyin isteklerine göre tasarlanabilir veya ihtiyaç sahiplerine göre üretilebilir.” Rakovitz, evsizler için bu geçici ve taşınabilir barınak biçimi ve ısı kaynağı için bir binanın ısıtma

ve havalandırma sisteminin kanalına bağlanır. “Parazit; göze çarpan sosyal bir protesto ve evsizlik sorununa bir bakış yöntemi olmasının yanı sıra, aynı zamanda uzun vadeli bir çözümdür.

Resim 2.Parazit.

Rokovitz hala devam ettirdiği bu projeyi hem barınak olarak kullanımda tutmakta hem de projenin yaygınlaşması için girişimlerde bulunmaktadır. Proje, evsiz insanlar yoluyla yerel toplumların güçlenmesine katkı sağlamak için başlatılmıştır. Projenin amaçlarından biri de geniş bir kitleye yayılarak bireysel örgütlere ses olmaktır. **Görsel 2. Parazit.** Sanatçı tasarladığı barınaklara evsizlerin eşyalarını koyabilecekleri küçük cepcikler yerleştirmiştir. Barınaklar vücut uzantısı şeklindedir. Rokovitz'in başlattığı bu proje daha sonra yaygınlaşıp gelişmiş, birçok dergi kampanyaya destek vermiştir. Evsizler de bu dergileri satmak için sokaklarda çalışmaktadırlar. “Parazit”, sokaklardan toplanan naylon torba, bant gibi malzemelerden oluşturulmuştur ve bu barınaklarda binaların havalandırma sistemlerinin çıkışı ısı kaynağı olarak kullanılmıştır. Evsizlere dağıtılan bu barınaklar yoluyla insanların kendi yeterliliklerini fark edip basit malzemelerle ısı kaynaklarını kullanarak hayatta kalabileceklerini öğrenmeleri sağlanmaktadır.

Michael Rokovitz, 2004 (P)lot araba ölçüsü ve taşınabilir iskele sayesinde insanlara sadece park ücreti ödeyerek şehirde kamp yapma imkanı sağlar. (P)lot projesi sokakta ve çadır içinde kamp yapmak isteyenlere park alanlarında kamp yapma olanağı sağlayan bir projedir. Çadır standart iki kişiliktir ve piyasada temin edilebilen araba örtüsü ile inşa edilen, istenilen her araba modeline göre çoğaltılabilen bir çadır modelidir. Michael Rokovitz tarafından oluşturulmuş bir kamusal sanat projesidir. Bu projesinde sanatçının

amacı “meşru” bir kullanım alanının şehir içinde kabul edilebilir olması, gözlem geçirmeye teşvik etmektir. Kampı park alanında yapmaktır. (Sivaslıoğlu, 2015). Tasarladığı bu düzenek kalıcı bir çözüm olmamakla birlikte şehir planmaya başkaldırı niteliği de taşır.

Rakovitz’in (P)Lot girişimi aslında insanların park yerlerini basit ödeneklerle satın almak ve geçici kamplar kurabilmek için vatandaşları etkinleştirdiği ve barınak alanlarının genişlemesine olanak sağlayan bir projedir. Sosyal ihtiyaçlara dikkat çekmek için pratik ve metaforik stratejileri kullanır. Şehirlere uygun barınaklar yerleştirerek insanların özel alanlara erişememesine ve yapılı çevre içindeki eşitsizliklere vurgu yapmaktadır. Sanatçının yerel tasarımları sanat pratikleri niteliğini taşımakta, tarih, kültür ve aktivizm gibi unsurlarla disiplinler arası sanata örnek olmaktadır. Tasarladığı heykeller, özgürlüğün ve eşitliğin önemini hatırlatmaktadır.

Resim 3.(P)Lot.

Tasarımcı insanların eşit özgürlüğe sahip olduğu kamusal alanlardaki adaletsizliğe de vurgu yaptığı (P)Lot ihtiyaçlarını gidermek ve savunulmaz durumlara dikkat çekmek, geçici, kusurlu çözümler sunarak yaptığı çalışmasıdır. “Sonunda yapay kamp yerleri halinde dönüştürülmesi suretiyle otaparklar ve ölçülü mekanların işlevini gasp gibi görülebilir fakat (P)Lot kullanıcıların kendi geçici özel ve bağımsız amaçlı kent içindeki yerleri kiralamasıdır”(Rakowitz, 2005). **Görsel 3. (P)Lot.**

Rakovitz kavramsal bir sanatçıdır. Kendi kültürel yapıdan eserlerinde kendinde işler görebiliriz. Sanatçı kültürel üretim ve kültür kaybıyla ilgili sorunlara meşgul olur. Sanatçı sosyal, siyasal ve tarihsel olayların ekonomik değişimlerini bildirmek için uğraşan bir sanatçıdır toplumsal eşitsizlik ve adaletsizliğin çözümlerini sunabilmek için işler üretir.

Kavramsal Sanat’ ta ise belirli bir kavramsal temele göre düzenlenen öğeler, göstergesel olarak nesnenin içerimlediği tüm anlamsal çağrışımları bir arada barındırır.

Nesneler, zihinsel bir tasarımın yansıması olarak yeni okuma yöntemleri geliştirir. İçsel bir noktadan hareket edilerek göstergeleştirilen nesne dışsallaşarak, izleyici tarafından alımlanması beklenen farklı çağrışım kümelerine dönüşür (Şahiner, 2013, s. 133).

Rakovitz, ustaca katlanabilir bir çerçeve tasarlamış standart boyutlarda, sokaklarda kurulduğunda kentsel bir kamuflaj yeni bir tür yaratıyor aslında. Araba gibi görünen çadırıdır. Parazit gibi tüm sisteme kolay taşınabilir, taşıma çantası içine koyulabilir. Çağdaş şehirlerde ortaya çıkan karmaşıklığı ve imkansızlığı aşmak, insanların özgürce kamp yapmaları için alan açmaktır. Normal bir çadırın yasaklan park alanlarında konaklamak isteyenlere büyük bir kamuflajdır. **Görsel 4.** (P)Lot. Toplumda yasağın şekil değiştirmiş halide denilebilir. İzleyiciyi düşündürmeye ve farkında olmaya çağırır, sessiz bir protestodur. Evsizlerin ve yabancıların makul bedeller ile konaklayabileceği bu proje, kamu alanlarındaki plansız düzeni irdeleme ve sorgulama fırsatı verir.

Resim 4. (P)Lot.

Postmodern İzler

Modernizm sonrası anlamına gelen Postmodernizm, modernist sanat ve felsefe kuramlarının ve uluslararası uslubun yarım yüzyıl boyunca kurduğu egemenliğin tartışmasına dayanan çağdaş sanat ve felsefe hareketi olarak adlandırılır (Bozkurt, 2012, s.79). Sanat eserlerinin felsefik, idelojik, kültürel ve kavramsal fikirlerde barındırmasını savunan bir harekettir. Sanat eserinin sadece estetik kaygılar taşıması, toplumlar ve çağın problemlerine çözüm üretememesi bu hareketin oluşumuna katkı sağlayan faktörlerdendir.

10. Uluslararası İstanbul Bienali kapsamında, Michael Rakowitz'in "Görünmeyen Düşman Varolmamalı" adlı çalışması, Irak'ın keyfi işgali gibi olağanüstü bir duruma dahi çarçabuk alıştıran zihinlerimizi sarsmaya, belleklerimizimizi tazelemeye yönelik

çarpıcı bir iş. Adı, bir zamanlar Babil'deki İhtar Kapısı'ndan geçen tören yolunun ismi çevirisi olan "Görünmeyen Düşman Varolmamalı", oda enstalasyonu şeklinde kurgulanır. ABD işgali sonrası Irak Ulusal Müzesi'nden çalınan antik eserlerin neler olduğunu göstermeye yönelik eserler üzerine ışık tutan çalışma ayrıca yapıtların bugün nerede olabilecekleri hakkında da sorular sorar. Odanın ortasında bulunan masanın üzerinde kaybolan birçok yapıtın, oldukça ustalıklı biçimde kâğıtla gerçekleştirilmiş birer röprodüksiyonu bulunur. Sanatçının kullandığı kâğıtlar da o bölgenin gazeteleri, gıda ambalajları vb. şeylerden seçer. Böylesine görkemli hazinenin en değerli parçalarının kâğıt gibi basit bir malzemeyle yeniden yapılması, trajik kurguyu destekler niteliktedir. Ancak asıl düşündürücü olan, izleyen herkesin kâğıt kopyası bile olsa, parçaları odanın genel düzeninden de kopararak, yani sanki müzede camekân arkasında izler gibi dikkatle incelemesidir (Dastarlı, 2007).

M.Ö. 700 yılında Eski Mezopotamya şehri olan Ninova antik kentinde, Nergal Kapısı'nda bulunan Lamassu; Assur kanatlı, insan kafalı bir boğa olan koruyucu bir tanrıdır. '2015 yılında Daesh ve IŞİD tarafından tahrip edilir (Luke, 2018).

Görünmeyen Düşman Var Olmamalı, 2003 yılında ABD işgali ve Irak savaşı sırasında arkeolojik sit alanlarının tahrip edilmesi ve Irak müzesinin yağmalanması sonucunda, 2006 yılında sanatçının başlattığı ve günümüzde de devam eden projesinin adıdır. Kaybolan 7000'den fazla kültürel nesneyi yeniden yaratma amaçlanıyor. Lamassu, bu projenin bir uzantısı ve sanatçının en başarılı heykellerinden biridir. Michael Rakowitz'in Lamassu isimli heykeli, 2018 yılında Trafalgar Meydanı'ndaki Dördüncü Kaide'de sergilenecek yeni eser olarak seçildi. Sanatçının renkli'zırh' olarak adlandırdığı heykel üzerinde ki kaplama, Irakta kullanılan, çoğunlukla ülkelerinden kaçan mültecilerin kullandığı şurup kutularıdır. Kullanılan şurup kutuları 10.500 civarındadır ve savaş zamanın bilinen bir markanın yokoluşunda temsil etmektedir. Rakowitz, tarihin yok oluşunu güncel nesnelere kadar da vurgulamaktadır.

Çalınan, yok edilene veya kaybolan kültürel mirasların tıpkılarını, yöreye ait en çok kullanılan objelerle beraber kullanıyor. Bu kullanım, Duchamp'ın hazır nesne 'ready-made' anlayışını hatırlatıyor. Ready-made, resim ve heykellerin sınırlarını kaldırarak, sadece sanat yapıtı olmak yerine, bir çok fikride kendisiyle var edebilme şeklidir. Duchamp, sanatı tamamen kavramsal bir yöne çekmeye çalışmış, bunu yaparken de endüstrinin karşısına 'ready made'i çıkarmıştır (Şahiner, 2013, s. 33). Rakowitz'in şurup şişelerini heykel üzerinde zırh gibi kullanması, şurupların mülteci halkı ve yok olan bir endüstriye de temsil eder. Şurup şişeleri göçebe halkı temsil etmektedir. Duchamp'ın 'ready-made'leri, sanat için bir örnek oluşturuyordu, çünkü bunlar anlamlı biçimde içinden çıktıkları gündelik yaşama gönderme yapmayan gündelik objeler arasında bir diyolog kurmuşlardı (Fineberg, 2014, s. 353).

Lamassu Trafalgar Meydanı'nın yeni eseri olmasının dışında sanatçının deyimiyle başka şeyleri de temsil ediyor. Rakowitz şöyle söylüyor: 'Lamassu'nun Trafalgar

Meydanı'nda yeniden inşa edilmesi, heykelle temsil edilen hayvan-tanrının geçmişte sahip olduğu koruyuculuk işlevini devam ettirebilmesini, günümüzde yaşanan felaketlere ve çatışmalara dair bir hatırlatma görevini üstlenmesini umuyorum.'Micheal Rakowitz'in Lamassu heykeli Mart 2018 'den 2020 ye kadar bu alanda sergilenecektir (Bora,2017). **Görsel 5.** Lamassu. Sanatçının çabası geçmiş de öniml, olan bu kültürel ve yerel eserlerin önemesiz olmadığını, kültürel eserlerin kaybı bir toplumun kaybı olduğunu da bize göstermek istemektedir. Lamassu heykeli şehri koruyucu imgesi yüklenen bir kutsal heykeldir. Özellikle Kavramsal Sanat'ta ve Postmodernist yapıtlarda, dilin, nesnel evrenin açıklamasına ilişkin kavramsal temellerinden hakaret eden birçok sanatçı, tablo-kavram olarak nitelendirilen yeni imgesel yöntem üzerinde durmaktalar (Şahiner, 2013, s. 145).

Batı, günümüzde yaşadığı kültürel ve politik açmazları, Modernizm'i yeni baştan didikleyerek aşma eğiliminde Bu da geçmiş-gelecek ekseninde tarihin farklı bakış açılarıyla diriltilmesi, sosyal, felsefi ve politik sorunların sanat yoluyla tartışmaya açılması yöntemini içeriyor (Şahiner, 2013, s. 143). Postmodernizm, hem görüntüleri hemde kavramların radikal biçimde çok taraflı olarak görür. Bu, bitişirmeleri ve dizileri, anlamlarını özünde istikrarsızlaştıran bir biçimde hiç durmadan değiştirerek, kişinin dünyayı deneyimlemesinde akışkan bir yeniden yapılandırmaya olanak tanır (Fineberg, 2014, s. 353).

Resim 5. Lamassu.

14. İstanbul Bienali için hazırlanan projelerden biri, Eti Sizin Kemiği Bizim Cezayirliyan'ın, İstanbul'daki tarihi öneme sahip binalara yaptığı alçı süslemeler, Michael Rakowitz'in yerleştirmesinin temelini oluşturuyor. Birçok zanaatkarlıkları olan ermeniler boyada gösterdikleri maarifetlerini istanbul'un sokaklarında tarihi binanlarında gösterirler. Tarihi binalardaki süslemerin büyük çoğunluğu ermeni zanaakarlara aitti. Garabet Cezayirliyan İstanbulda ki birçok binanın süslemelerini yapmıştı ve Michael Rakowitz de İstanbul'u İstanbul yapan bu eşsiz evlerin süslemelerini araştırır ve bunlar üzerine izleyicilere kurgu hazırlar. Cezayirliyan'ın atolyesinden faydalanır. Sanatçı Ermenilerin varlıklarının ve emeklerinin unutulması üzerine bu kurguyu hazırlar (Esen,2015). **Görsel 6.** Eti Sizin Kemiği Bizim

Rakowitz'in projesine, zamanla, Cezayirliyan'ın yaptığı bina süslemelerinin yanı sıra, kiliseler, mezar taşları, şehirdeki çeşmelerden aldığı kalıplar da dahil oluyor. Burada, yok edilen, unutilan kültürel miraslar tekrar tekrar gündeme geliyor. Onun Cezayirliyan'ın işlerine bu kadar büyük ilgi duyması, temelde, mimariye olan ilgisinden kaynaklanıyor. Kamusal sanat ve mimarlık üzerine öğrenim gören sanatçı, İstanbul'a son beş yıl içinde altı kez gelmiş ve şehrin mimari birikimi ve yapısı üzerine düşünmek için bol bol zaman bulmuş.

Sanatçı "Ermeni toplumundan kalan mimari birikimin, yaşananların ve yok olan bir nüfusun da sessiz birer tanığı olduğunu söyleyen Rakowitz, izleyiciye ve kendisine, bu cansız binaların neler gördüğünü sorar Ünlü Ermeni usta Garabet Cezayirliyan atolyesinde bulunan bir çok eseri sergi alanına taşıyor. **Görsel 7.** Eti Sizin Kemiği Bizim. Sanatçı Rum okulunda sergilediği çalışmalarını karşısındaki Ermeni kilisenin üzüm yapraklarında da bir kartonpiyer tasarımı yapar ve yok olan mimari değerleri tekrar gün yüzüne çıkarır. Binalarda kullanılan süslemelerin birebir kalıbını çıkartan Rakowitz, alçı yapımında kullanılan kemik tozunu da göz önünde bulundarak, sivriada da yapılan köpek katliamada gönderme yapıyor. Sivriada da ölüme terkedilen köpeklerin kemiklerini toplayıp Cezayirliyan'ın yaptığı gibi alçılara ekler ve sergi alanında kullanır. Yok olan bir zanaatı anlatırken yok edilemeye mahkum bırakılmış köpekleri işler çalışmasında" (Esen,2015).

Resim 6. *Eti Sizin Kemiği Bizim.*

Çalışmalarını Chicago ve New York'ta sürdürüyor. Sanatçının çalışmaları şimdiye dek, P.S.1, MoMA, MassMOCA, Castello di Rivoli, 8. Sharjah Bienali, Tiran Bienali, Cooper-Hewitt Ulusal Tasarım Trienali ve Transmediale 05 gibi mekânlarda sergilendi. New York'ta Lombard-Freid Projects'te, Torino'da Alberto Peola Arte Contemporanea'da ve Innsbruck'ta Stadtturmgalerie /Kunstraum'da kişisel sergiler açtığı Son halka açık projesi "Return/Dönüş", Creative Time tarafından New York'ta sunuldu.

Rakowitz, kültürlerin yok olmaması, insanların kültürler arasında empati kurması, yaşam alanları gibi konular üzerinde durup insanları zekice sarsabilen bir usluba sahiptir. Ailesinin sürgün edilmesi onun bu üslubunda büyük etkisi vardır. Rakowitz aslında insanlara duyarlılık aşılama çalışmaları yapan bir sanatçıdır. Parazit, (p)Lot, Düşman mutfağı gibi çalışmaları insanların kendilerini karşıdaki insanın yerine koyma içdüsüyle olan çalışmalarıdır. Rakowitz kendini ve duygularını kamusal alanlarda yaşam alanları ve özgürlükleri için yaptığı sürekliliği olan çalışmalarda görebiliriz.

20.yy'ın sonlarında postmodernizm, sanatın ve felsefenin her alanına bir başkaldırı ve aykırı bir duruş olduğunu anlayabiliriz. İnsanı anlama ve kültürel bağları kaybetme olarak da Rakowitz'in tutumuyla pekiştığını görebiliriz. Postmodernizm, gerçek sanat yapıtının dahilerin ürünü olduğu tezini yıkar ve sanatın salt yineleme dayalı bir faaliyet olduğunu savlar (Bozkurt, 2012, s. 80).

Resim 7.Eti Sizin Kemiği Bizim.

SONUÇ

Micheal Rakowitz'in ürettiği eserler, yerel ve kültürel olmakla birlikte bir başkaldırıyı da göstermektedir. Kültürel değerlerin, savaşlar, göçler ve hızla büyüyen kapitalizme karşı yok oluşuna seyirci kalmayıp postmodern bir hareketle izleyicilere sunmaya çalışıyor. Sanatçı, ürettiği işler tarihi eserleri, yok olan kültürleri tekrar oluşturur. Bu eserleri oluştururken çağın güncel nesnelere de kullanmayı ihmal etmez, üretilen işler kültürel olmanın yanısıra kavramsal bir anlamda taşır.

Tarihi eserlerin yok oluşu bir toplumun geleneğin ve kültürlerinde yok oluşunu temsil ettiği için, Rakowitz çalışmalarının kimliğini oluşturur. Sanat eseri olmanın yanısıra asimile olmakta olan toplumlara bir ses, baş kaldırı ve var olma gücü de vermektedir. Göçmen bir ailenin evladı olması onun bu konu hakkında ki hassasiyetini bize göstermektedir. İzleyicilere sanatın sadece estetik bir kaygı olmadığı heykelleri ve ürettiği tasarımlarla yüzüne çarpar. Sanatın toplum ve insanlar için olduğunu, bir kültürün kaybı aslında tüm insanlığın kaybı olduğu vurgulamak istemektedir. Dil, din, ırk gözetmeksizin ürettiği işler tamamen insan ve emek odaklıdır.

Kültürel ve yerel ürettiği çalışmalarla birlikte yerel üretimlere de dikkat çekmektedir. Kamusal alanlarda ürettiği işler onun tamamen insan ve özgürlük odaklı bir sanatçı olduğunu da göstermektedir. Kamusal alanlarda barınak problemlerini çözebilmek için ürettiği fikirler hem kavramsal hemde bir başkaldırı niteliğindedir.

Kamusal alanların insanların eşit özgürlük hakkına sahip olduğu bölgelerdir. Sanatçı insanlara bunu pratik ve akıllıca yöntemlerle sunarak gösterir.

Sanat akımlarının sürdürülebilirlik anlayışını kamusal alanlara yansıtarak insanlara sorgulama fırsatı verir. Birçok çalışmalarında izleyicilerde dahil olur. Çünkü çalışmalar toplumsal bir nitelik taşır. Eşitiğin, özgürlüğün ve var olabilmenin gücünü ürettiği kavramsal işlere yansıtan Rakowitz, yok oluşun acı yönünü de göstermeyi hedefler.

KAYNAKÇA

Antmen, A. (2014). Yirminci Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar. İstanbul: Sel Yayıncılık

Bozkurt, N. (2012). Sanat ve Estetik Kuramları. Ankara: Sentez Yayıncılık

Bora, N. (2017). Trafalgar'ın Yeni Heykeli Lamassu

<https://xoxodigital.com/post/10636/trafalgarin-yeni-heykeli-lamassu> Erişim tarihi: (20 Temmuz 2018).

Esen, T. (2015). Cezayirliyan'ın kartonpiyer atölyesi Bienal'e taşındı

<http://www.agos.com.tr/tr/yazi/12743/cezayirliyanin-kartonpiyer-atolyesi-bienale-tasindi> Erişim tarihi: (20.10.2015)

Dastarlı, E. (2007) Görünmeyen Düşman Varolmaya Devam Ediyor!

<http://tulluteneke.blogspot.com/2007/11/>

Fineberg, J. (2014). 1940'tan Günümüze Sanat Varlık Stratejileri. İzmir: Karakalem

Kitapevi Yayınları. Antmen, A. (2014). Yirminci Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar. İstanbul: Sel Yayıncılık

Bozkurt, N. (2012). Sanat ve Estetik Kuramları. Ankara: Sentez Yayıncılık

Bora, N. (2017). Trafalgar'ın Yeni Heykeli Lamassu

<https://xoxodigital.com/post/10636/trafalgarin-yeni-heykeli-lamassu> Erişim tarihi: (20 Temmuz 2018).

Esen, T. (2015). Cezayirliyan'ın kartonpiyer atölyesi Bienal'e taşındı

<http://www.agos.com.tr/tr/yazi/12743/cezayirliyanin-kartonpiyer-atolyesi-bienale-tasindi> Erişim tarihi: (20.10.2015)

Dastarlı, E. (2007) Görünmeyen Düşman Varolmaya Devam Ediyor!

<http://tulluteneke.blogspot.com/2007/11/>

Fineberg, J. (2014). 1940'tan Günümüze Sanat Varlık Stratejileri. İzmir: Karakalem

Kitapevi Yayınları.

Gökgür, P. (2008). Kentsel Mekanda Kamusal Alanın Yeri. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Luke, B. (2018) Iraklı Amerikalı sanatçı, İslam Devleti tarafından tahrip edilen Assur lamassu'yu yeniden canlandırdı. <https://www.theartnewspaper.com/news/michael-rakowitz-s-winged-bull-made-from-dat-e-syrup-cans-unveiled-in-london-s-traffic-square> Erişim tarihi: (28 haziran 2018).

SİVASLIOĞLU, Ö. G. (2015). Kentsel Tasarım Sürecinde Kamusal Sanatın Yeri: İstanbul'daki Mahalle ve Semt Parkı Örnekleri.Yüksek Lisans Tezi. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Peyzaj Mimarlığı Programı, İstanbul

Şahiner, R. (2013). Sanatta Postmodern Kırılmalar. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Tanrıverdi, F. (1987). Peyzaj mimarlığı. A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayın No:291. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi

Turani, A. (2015). Dünya Sanat Tarihi. İstanbul: Remzi Kitapevi

Gökgür, P. (2008). Kentsel Mekanda Kamusal Alanın Yeri. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Luke, B. (2018) Iraklı Amerikalı sanatçı, İslam Devleti tarafından tahrip edilen Assur lamassu'yu yeniden canlandırdı. <https://www.theartnewspaper.com/news/michael-rakowitz-s-winged-bull-made-from-dat-e-syrup-cans-unveiled-in-london-s-traffic-square> Erişim tarihi: (28 haziran 2018).

SİVASLIOĞLU, Ö. G. (2015). Kentsel Tasarım Sürecinde Kamusal Sanatın Yeri: İstanbul'daki Mahalle ve Semt Parkı Örnekleri.Yüksek Lisans Tezi. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Peyzaj Mimarlığı Programı, İstanbul

Şahiner, R. (2013). Sanatta Postmodern Kırılmalar. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Tanrıverdi, F. (1987). Peyzaj mimarlığı. A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayın No:291. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi

Turani, A. (2015). Dünya Sanat Tarihi. İstanbul: Remzi Kitapevi